

Корж Валентина Павлівна,
професор кафедри кримінального процесу,
криміналістики та судової експертизи
Харківського національного університету
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

КРИМІНАЛІСТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА МІСЦІ ПОДІЇ

Розкриття, розслідування умисних вбивств, вирішення завдань огляду місця події потребують від слідчого, прокурора, поліцейських патрульної і кримінальної поліції високого професіоналізму, належних знань теорії та практики криміналістики, вміння використовувати їх при розслідуванні злочину. Огляд місця події – є найбільш складною, важливою і невідкладною слідчою дією, метою якої є виявлення слідів події злочину, обставин його вчинення та встановлення особи злочинця. Ефективність огляду значною мірою залежить як від додержання слідчим, прокурором спеціальних тактичних правил його проведення, використання необхідних сучасних науково-технічних засобів, належного процесуального оформлення як ходу огляду, так і отриманих результатів, так і виконання завдань та обов'язків поліцейських патрульної поліції на місці події. Огляд місця вбивства є основною невідкладною слідчою дією. Відповідно до ч.1 ст.237 КПК України огляд проводить слідчий, прокурор. Місцем вбивства може бути: приміщення, місцевість, будівля та інше місце, де було виявлено труп. Місце вбивства не завжди збігається з місцем безпосереднього виявлення трупа. Як правильно зазначено у криміналістичній літературі, місце події не завжди збігається з місцем безпосереднього вчинення злочину. У юридичній літературі правильно зазначено, що метою огляду місця події є виявлення слідів злочину, встановлення події та висунення версій щодо події злочину, її учасників, отримання даних про осіб, які могли бути очевидцями вбивства. Огляд місця вбивства проводиться до початку розслідування. Слідчий після одержання повідомлення про вбивство повинен здійснити низку організаційних, підготовчих заходів до виїзду на місце події. У зв'язку з цим йому доцільно знати та використовувати *криміналістичні рекомендації, пов'язані з підготовкою до виїзду на місце події.*

Рекомендація 1. Вияснити коли, де, що сталося; хто і коли виявив подію; хто із співробітників поліції знаходиться на місці події.

Рекомендація 2. Дати вказівку поліцейському патрульної, кримінальної поліції, організувати охорону місця події.

Рекомендація 3. Доручити поліцейським патрульної поліції, які охороняють місце події виявити очевидців злочину.

Рекомендація 4. Доручити поліцейським патрульної поліції забезпечити присутність понятих.

Рекомендація 5. Залучити до участі в огляді оперативних працівників кримінальної поліції, кінолога з собакою.

Рекомендація 6. Запросити до участі в огляді спеціаліста криміналіста, судового медика, інших спеціалістів.

Рекомендація 7. Дати завдання спеціалісту-криміналісту перевірити стан техніко-криміналістичних засобів.

Рекомендація 8. Доповісти керівнику слідчого відділу про виїзд на місце події, узгодити з ним склад слідчо-оперативної групи і забезпечення її транспортними засобами для виїзду на місце події.

Криміналістичні знання необхідні поліцейським патрульної поліції, оперативним працівникам кримінальної поліції, які в окремих ситуаціях прибувають на місце події раніше слідчого або слідчо-оперативної групи. В ситуації, коли поліцейські патрульної поліції прибули на місце вбивства раніше слідчого, то вони зобов'язані: *з'ясувати хто потерпіла особа; встановити знаряддя, засоби вбивства; забезпечити захист матеріальних слідів, речових доказів від руйнування, псування, затоптування; виявити очевидців злочину, які знаходяться на місці події, та тих осіб, які могли бачити злочинців.*

Важливе значення огляду місця вбивства слідчим має дотримання поліцейськими патрульної поліції, які раніше за слідчого (прокурора) прибули на місце вчинення вбивства, розроблених нами криміналістичних рекомендацій.

Поліцейські патрульної поліції зобов'язані:

1. Забезпечити охорону місця події.
2. Повідомити про вбивство черговому відповідного відділу Національної поліції.
3. Здійснити заходи щодо гасіння пожежі, рятування людей, цінного майна, коли цього вимагає ситуація.
4. Віддалити із місця події сторонніх осіб.
5. Виявити очевидців.
6. При наявності інформації про місце ймовірного знаходження злочинця організувати його переслідування по «гарячим слідам» та затримати підозрюваного. забезпечити захист знаряддя, засобів вбивства від руйнування.
7. Забезпечити захист матеріальних слідів, мікрооб'єктів, предметів від руйнування, псування, затоптування.
8. Встановити особу жертви шляхом опитування очевидців чи інших осіб.
9. В ситуації вбивства в умовах очевидності затримати підозрюваного.
10. Здійснити поверхневу перевірку та особистий огляд підозрюваної особи.
11. Перевірити та вилучити документи у підозрюваної особи.
12. Обмежити пересування підозрюваної особи.
13. Обмежити пересування транспортних засобів в ситуації, коли труп було виявлено на дорозі.
14. Обмежити користування підозрюваного певною річчю (мобільним телефоном, персональним комп'ютером, тощо) та вилучити її.

15. До приїзду слідчого запросити понятих.

16. Здійснити інші заходи, в межах своїх повноважень, з урахуванням конкретної ситуації.

Нехтування цими рекомендаціями призводить до втрати доказової інформації, негативно впливає на розкриття та розслідування вбивства.

Варто зазначити, що доказове значення для розкриття та розслідування вбивства мають матеріальні сліди, речові докази, які можуть бути виявлені на місці події. Водночас, як свідчить слідча практика поліцейські патрульної поліції на місці події допускають серйозні помилки, прогалини. Деякі поліцейські проявляють службову недбалість, неохайність і залишають на місці події сліди рук, паління, слини, (волосся – поліцейські жіночої статі), або проявляють невдалу активність тощо, що призводить до руйнування або знищення слідів злочину, речових доказів. Це призводить до втрати доказів, які мають суттєве значення розкриття та розслідування вбивства, ускладнює розслідування. Причини цих недоліків – недостатні знання поліцейськими патрульної поліції тактичних правил на місці події. Вважаємо, що поліцейським патрульної поліції необхідно знати та виконувати розроблені нами *тактичні правила*.

Поліцейським патрульної поліції забороняється:

1. Проводити розвідувальний огляд місця події.
2. Обстежувати, змінювати обстановку на місці вбивства.
3. Вносити сторонні сліди, зміни до розташування об'єктів на місці злочину.
4. Руйнувати, затоптувати сліди, залишені злочинцем на місці події.
5. Ходити, палити та кидати недопалки на місці події.
6. Залишати свої сліди, мікрооб'єкти на місці злочину.
7. Оглядати без рукавичок знаряддя, засоби вбивства, перевіряти сліди застосування зброї тощо.
8. Обстежувати предмети, речі залишені злочинцем.
9. Залучати в якості понятих близьких родичів потерпілого.
10. Вважаємо, що поліцейським жіночої статі з довгим волоссям при виїзді на місце вбивства необхідно заколотити волосся (зібрати в пучок), щоб не залишати там власні мікрооб'єкти.

Виконання зазначених криміналістичних рекомендацій і тактичних правил поліцейськими на місці події сприятиме вирішенню завдань огляду місця події слідчим, збереженню матеріальних слідів, речових доказів, іншої інформації, яка має значення для розкриття та розслідування вбивства.